

HE 329/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annettua lakia. Sovittelupalvelujen järjestämisvelvollisuus keskitettäisiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseen ja sovittelu- toiminnan järjestämisen valvonta säädettäisiin Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvon-

taviraston tehtäväksi. Muutoksenhakua koskevaan säännökseen tehtäisiin eräitä täsmennyksiä, minkä lisäksi sovittelutoimiston tiettyjä velvollisuuksia selkiytettäisiin.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
2.2 Nykytilan arviointi.....	5
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	6
3.1 Sovittelupalvelujen järjestämisvelvollisuuden keskittäminen.....	6
3.2 Sovittelupalvelujen järjestämisen valvonnasta säättäminen.....	7
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	8
4.1 Taloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	8
4.2 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset.....	9
5 ASIAN VALMISTELU.....	9
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	10
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	10
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	10
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	15
3 VOIMAANTULO.....	15
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	16
LAKIEHDOTUS.....	17
Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttami- sesta.....	17
LIITE.....	21
RINNAKKAISTEKSTI.....	21
Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttami- sesta.....	21

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005, jäljempänä *sovittelulaki*) tarkoittamassa sovittelussa on kyse maksuttomasta palvelusta, jossa rikoksesta epäillylle ja rikoksen uhrille järjestetään mahdollisuus puolueettoman sovittelijan välityksellä kohdata toisensa luottamuksellisesti, käsitellä rikoksesta sen uhrille aiheutuneita henkisiä ja aineellisia haittoja sekä pyrkiä omatoimisesti sopimaan toimenpiteistä niiden hyvittämiseksi. Arvioitaessa rikoksen soveltuvuutta sovitteluun otetaan huomioon rikoksen tekotapa, rikoksesta epäillyn ja uhrin keskinäinen suhde sekä muut rikokseen liittyvät seikat kokonaisuutena. Lisäksi sovittelu voi kohdistua myös sellaisiin riita-asioihin, joissa ainakin yksi osapuoli on luonnollinen henkilö. Riita-asian sovittelusta on soveltuvin osin voimassa, mitä sovittelulaissa säädetään rikosasian sovittelusta.

Sovittelupalvelujen järjestämisvelvollisuus kuuluu voimassa olevan sovittelulain mukaan aluehallintovirastoille. Niiden ohjaus- ja valvontakäytännöt ovat vaihdelleet, mikä on näkynyt hajanaisuutena sovittelutoiminnan toteutuksessa ja asettanut sovittelun asiakkaat keskenään epätasa-arvoiseen asemaan. Näiden epäkohtien korjaamiseksi esityksessä ehdotetaan, että järjestämisvelvollisuus keskitettäisiin yhteen viranomaiseen. Järjestämistä vastuussa olevaksi viranomaiseksi ehdotetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta (jäljempänä *THL*), joka on hoitanut sovitteluun liittyviä tilastointi-, tutkimus- ja kehittämissä tehtäviä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa tehdyn tulossopimuksen mukaisesti. Lisäksi sovittelupalvelujen järjestämisen valvonta säädettäisiin Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (jäljempänä *Valvira*) tehtäväksi.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Sovittelulaki tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006. Sovittelua on kuitenkin toteutettu Suomessa vapaaehtoistyönä jo 1980-luvulta alkaen. Nykyään rikosten ja riitojen sovittelu on lailla säädelty, vapaaehtoisuuteen perustuva menettely, joka nojaa ihmisen ja perusoikeuksiin sekä restoratiivisen eli korjaavan oikeuden arvoihin ja periaatteisiin. Hallitusohjelman mukaan sovittelun käyttöä konfliktin ratkaisukeinona edistetään erilaisissa riita- ja rikosasioissa oikeusprosessin nopeuttamiseksi.

Sovittelutoiminnan yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Sovittelutoiminnan valtakunnallista ohjausta, seurantaa ja kehittämistä varten sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii valtioneuvoston kolmeksi vuodeksi kerrallaan asettama rikosasioiden sovittelun neuvottelukunta, jonka tehtävistä ja kokoonpanosta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Sovittelupalvelujen järjestämisvelvollisuus kuuluu voimassa olevan lain mukaan aluehallintovirastoille. Sovittelulain 7 §:n mukaan aluehallintovirasto on velvollinen järjestämään sovittelutoiminnan siten, että palvelua on saatavissa asianmukaisesti toteutettuna aluehallintoviraston toimialueen kaikissa osissa. Palveluntuottajana voi toimia kunta tai muu julkinen taikka yksityinen toimija, jonka kanssa aluehallintovirasto tekee toimiesiintösopimuksen. Aluehallintovirastot ohjaavat, neuvovat ja valvovat sovittelutoimintoja sovittelupalvelujen tuottamisessa ja vastaavat sovittelutoimintaan osallistuvien henkilöille tarkoitetun täydennyskoulutuksen järjestämisestä valtakunnallisesti ja alueellisesti. Lisäksi aluehallintovirastot jakavat so-

vitteluomistoille sovittelupalvelujen järjestämiseen tarkoitetun valtion myöntämän korvauksen ja valvovat tämän määrärahan käyttöä.

Vuoden 2013 lopussa Suomessa oli 19 sovittelun palveluntuottajaa. Osa sovittelutoimistoista on perustanut lisäksi sivutoimistoja tai toimipisteitä. Sovittelutoimistossa toiminnan suunnittelusta, kehittämisestä ja asianmukaisesta toteutuksesta vastaa sovittelutoiminnan vastuuhenkilö, ja sovittelijoiden toimintaa ohjaa ja valvoo sovittelun ohjaaja.

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus (jäljempänä *Stakes*) ja myöhemmin THL ovat sovittelulain voimaantulosta alkaen koonneet vuosittain sovittelua koskevaa tilastotietoa ja julkaisevat siitä tilastoraportin. Tehtävä on alun perin liittynyt Stakesin ja THL:n tehtäviin tilastoviranomaisena. Vuodesta 2008 alkaen sosiaali- ja terveysministeriö on antanut tulossopimuksella Stakesille ja myöhemmin THL:lle tehtäväksi sovittelun valtakunnallisen kehittämistyön koordinoinnin, sovittelua koskevan tilastoinnin sekä sovittelutoiminnan seurannan ja tutkimuksen. THL on esimerkiksi vastannut sovittelua koskevan tilastotiedon keräämisestä ja analysoinnista sekä tuottanut sovittelua koskevia oppaita ja esitteitä palveluntuottajien käyttöön. Lisäksi THL on muun muassa vastannut rikosasioiden sovittelun neuvottelukunnan puheenjohtajuudesta, huolehtinut sovittelua koskevasta valtakunnallisesta viestinnästä sekä tuottanut sovittelua esitteleviä artikkeleita erilaisiin julkaisuihin. THL on myös ylläpitänyt sovittelun oppimisverkostoa, joka on internetissä toimiva sovittelu-toimijoiden sisäisen viestinnän ja yhteiskehittämisen työtila, järjestänyt vuosittaiset sovitteluhenkilöstön neuvottelu- ja kehittämispäivät yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa sekä kouluttanut sovittelun henkilöstöä erityisesti lähisuhde- ja perheväkivallan sovittelussa. THL on osallistunut sovittelua koskevaan kansalliseen, pohjoismaiseen ja kansainväliseen tutkimus- ja kehittämistyöhön.

Lakiin perustuvaa sovittelutoimintaa on toteutettu kahdeksan vuoden ajan. Sovittelulakia valmisteltaessa arvioitiin, että toiminnan ollessa hyvin järjestetty sekä sovittelutoimistojen ja viranomaisten välisen yhteistyön toimiessa sovittelussa käsiteltäisiin vuosittain

noin 12 000 tapausta. Tapausmäärät olivat korkeimmillaan vuonna 2011, jolloin sovitteluun ohjattiin yhteensä 13 240 rikos- ja riita-asiaa. THL:n tilastotietojen mukaan vuonna 2013 sovitteluun tulleita tapauksia oli yhteensä 11 586, mikä on 12,5 % vähemmän kuin vuonna 2011. Näistä noin 4 % oli riita-asioita. Sovittelumäärien lievä lasku selittynee osaltaan poliisin tietoon tulleiden rikosten määrän vähenemisellä. Syinä voivat olla myös sovittelupalvelujen toimialueiden uudelleen organisoituminen ja sen mukanaan tuomat muutokset, poliisin selvittämien rikosten soveltumattomuus sovitteluun sekä poliisin ja syyttäjän erilaiset omat käytännöt sovitteluun ohjaamisessa. Lisäksi viranomaisten käytössä olevat esitutinnan rajoittamisen ja kirjalliseen menettelyyn ohjaamisen vaihtoehdot ovat saattaneet vaikuttaa aloitteiden määrän laskuun.

Vuonna 2013 kaikista poliisin tietoon tulleista rikoslakirikoksista sovitteluun ohjattiin 2,4 %. Alueiden välillä on eroja: eniten sovitteluun ohjattiin rikosasioita Lapin aluehallintoviraston alueella (3,8 %) ja vähiten Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueella (1,9 %). On kuitenkin huomattava, että poliisin tietoon tulleiden rikosten kokonaismäärässä on myös sellaisia rikoksia, jotka eivät sovellu sovittelulaissa tarkoitettuun sovitteluun, kuten talousrikokset tai huumausainerikokset. Määrällisesti eniten tapauksia ohjattiin sovitteluun Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueella (4 197 aloitetta eli noin 36 % kaikista sovitteluun ohjatuista tapauksista).

Sovittelun lopputulos saattaa vaikuttaa osapuolten oikeusasemaan rikosprosessin eri vaiheissa. Saavutettu sovinto tai sopimus asiassa voi olla perusteena esitutinnan rajoittamiselle, syyttämättä jättämiselle, rangaistukseen tuomitsematta jättämiselle tai rangaistuksen lieventämiselle sekä rangaistusasteikon lieventämiselle ja rangaistuslajin vaihtamiselle. Poliisi- ja syyttäviviranomaiset harkitsevat kutakin asiakokonaisuutta tapauskohtaisesti ja päättävät itsenäisesti, mikä merkityksen antavat sovittelulle ja sovinnolle rikosprosessissa. Osapuolten kannalta sovittelussa on puolestaan kyse ennen kaikkea aktiivisesta osallistumisesta rikokseen tai riitaan liittyvien tapahtumien käsittelyyn ja ratkaisuun, uhrin hyvittämisestä, rikoksente-

kijän ja uhrin palauttamisesta yhteiskunnan toimiviksi jäseniksi sekä yhteisöjen ja yhteiskunnan arvojen vahvistamisesta.

Sovittelulain mukaan sovittelutoiminnan yleinen valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle, mutta laissa ei ole tarkempaa sääntelyä valvonnasta. Sosiaali- ja terveysministeriölle on lain voimassaolon aikana tehty muutamia yksittäisiä kanteluita koskien joko sovittelupalvelun sisältöä tai henkilön ottamista vapaaehtoissovittelijaksi.

2.2 Nykytilan arviointi

Sovittelulain mukaan rikos- ja riitaasioiden sovittelun tehtävät ja vastuut jakautuvat sosiaali- ja terveysministeriön, rikosasioiden sovittelun neuvottelukunnan, eri aluehallintovirastojen, sovittelutoimistojen sekä sovittelijoiden kesken. Lisäksi THL on hoitanut sovitteluun liittyviä tilastointi-, tutkimus- ja kehittämistehtäviä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa tehdyn tulossopimuksen mukaisesti. Sovittelun palveluntuottajille, aluehallintovirastoille, THL:lle sekä sovittelualan järjestöille keväällä 2014 suunnatusta kyselystä sekä muusta sovittelun kentältä saadusta palautteesta on käynyt ilmi, että nykyinen hallinto koetaan sekavana ja liian moniportaisena. Hallinnollinen hajanaisuus on aiheuttanut ongelmia sovittelupalvelujen yhdenmukaisessa järjestämisessä ja toimijoiden keskinäisessä yhteistyössä, mikä on haitannut toiminnan kokonaisvaltaista kehittämistä.

Sovittelutoiminnan hallinnon hajaantuminen monelle eri taholle on heijastunut haitallisesti sovittelutoimintaan. Tämä on näkynyt muun muassa toiminnan suunnitelmallisuuden puutteina: yhteneviä käytäntöjä ei ole päässyt kunnolla syntyämään, ja toimijoiden väliset tehtäväalueet, vastuusuhteet ja yhteistyö ovat olleet osittain selkiintymättömiä. Hallinnon hajanaisuuden vuoksi myöskään nykyaikaisia sähköisiä tiedonhallinnan mahdollisuuksia ei ole voitu sovittelutoiminnassa täysipainoisesti kehittää ja hyödyntää. Sovittelua koskevasta koulutuksesta, jota ovat järjestäneet aluehallintovirastot, palveluntuottajat ja jossain määrin myös THL, on puuttunut

pitkäjänteinen ja tavoitteellinen suunnittelu ja kehittäminen.

Erityisen paljon kritiikkiä on herättänyt sovittelupalvelujen järjestämisvelvollisuuden jakautuminen usealle eri aluehallintovirastolle. Saadun palautteen mukaan aluehallintovirastojen ohjaus- ja valvontakäytännöt vaihtelevat, mikä näkyy hajanaisuutena sovittelutoiminnan toteutuksessa. Eri aluehallintovirastojen toimialueilla on syntynyt omia toimintamalleja ja ohjeistuksia sen sijaan, että olisi luotu valtakunnallisesti yhtenäisiä käytäntöjä. Aluehallintovirastoilla on käytettävissään vaihtelevasti resursseja sovittelutoiminnan ohjaukseen, mikä asettaa sovittelun palveluntuottajat ja asiakkaat keskenään eriarvoiseen asemaan. Sovittelupalvelujen tuottamista koskevien toimeksiantosopimusten kestot eivät ole olleet vakiintuneita, ja erilaiset toimeksiantosopimukset ja työehdot ovat aiheuttaneet sovittelutoimistojen henkilöstössä eriarvoisuuden kokemuksia. Sovittelupalvelut eivät ole olleet myöskään asiakkaiden näkökulmasta riittävän yhdenmukaisia, ja haitat ovat heijastuneet jossain määrin myös yhteistyöhön muiden viranomaisten kanssa. Toisaalta osa palautteenantajista on nähnyt aluehallintovirastojen järjestämisvelvollisuuden etuna sen, että alueelliset erot tulevat huomioiduksi.

THL:n rooli sovittelun tehtäväkentässä on jakanut mielipiteitä. Hämmennystä on aiheuttanut se, että THL on ollut vahvasti mukana ohjaamassa sovittelutoimintaa, vaikka sovittelulaissa ei ole säädetty laitokselle laisinkaan sovittelulain mukaisia tehtäviä. Osa palautteenantajista onkin kokenut, että sosiaali- ja terveysministeriö on halunnut siirtää lain mukaan ministeriölle kuuluvaa ohjaustehtävää THL:lle. Toisaalta osa palautteenantajista on katsonut, että THL:n osaaminen sovittelutoiminnan ohjauksessa ja kehittämisessä on pikemminkin jäänyt hyödyntämättä ja että laitoksen tehtävät tulisi vahvistaa sovittelulaissa.

Moni palautteenantaja on kokenut, että sosiaali- ja terveysministeriö sekä sen yhteydessä toimiva rikosasioiden sovittelun neuvottelukunta eivät ole täyttäneet tehtäviään. Ministeriön johto ja ohjaus on nähty liian ohuena, eikä neuvottelukunnan ole katsottu tehneen riittävästi sovittelua koskevia linja-

uksia tai ainakaan huolehtineen niiden toimenpanosta. Palautteista on myös käynyt ilmi, että joidenkin vastaajien mielestä sovittelutoiminnan ei pitäisi kuulua sosiaali- ja terveysministeriön vaan oikeusministeriön hallinnonalalle. Tätä on perusteltu sillä, että sovittelu on nähty ennen kaikkea osana oikeusjärjestelmää, sekä sillä, että sovittelun tuotama säästö näkyy eniten syyttäjä- ja tuomioistuineläinlaitoksessa eli oikeusministeriön hallinnonalalla. Toisaalta osa vastaajista on puolestaan katsonut, että sovittelutoiminnassa on kysymys nimenomaan oikeusprosessista erillisestä menettelystä, joka liittyy läheisesti sosiaali- ja hyvinvointipalveluihin ja jolla on vahva syrjäytymisen ehkäisyyn ja yhteisöllisyyden tukemiseen liittyvä tehtävä. Nämä vastaajat ovat katsonut, että sovittelun restoratiiviset arvot toteutuvat paremmin sosiaali- ja terveysministeriön kuin oikeusministeriön alaisuudessa.

Sovittelulain mukaan sovittelutoiminnan yleinen valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle, mutta laissa ei ole tarkempaa sääntelyä valvonnasta. Sovittelulain säännökset ovat tältä osin täsmentämisen tarpeessa.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Sovittelupalvelujen järjestämisvelvollisuuden keskittäminen

Arvioitavana on ollut, tulisiko sovittelulain kuulua oikeusministeriön eikä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle, kuten osa palautteenantajista on esittänyt. Tätä ei kuitenkaan ole pidettävä tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon sovittelun sosiaalisen merkityksen sekä luonteen ennen kaikkea yhteisöllisenä konfliktinratkaisukeinona. Näiden piirteiden voidaan arvioida heikentyvän, jos sovittelu kytkettäisiin läheiseksi osaksi rikosoikeusjärjestelmää.

Edellisessä luvussa kuvattujen ongelmien vuoksi sovittelulain muutostarpeita koskevan arvioinnin lähtökohtana on ollut, että sovittelutoiminnan hallinto tulisi järjestää keskitetysti niin, että toiminta olisi yhdenmukaisesti

johdettua. Hallinnon keskittäminen helpottaisi sovittelua koskevien yhteisten linjojen sovimista ja toteuttamista sekä loisi sovittelulle nykyistä vahvempaa imagoa ja sitä kautta lisääisi sovittelun tunnettuutta ja edistäisi asioiden ohjaamista sovitteluun. Tällä tavoin voitaisiin vahvistaa sovittelun asemaa suomalaisessa sosiaalipalvelu- ja oikeusjärjestelmässä. Keskitetty hallinto toisi myös samanarvoisuutta eri alueiden välille ja lisääisi siten sovittelun asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua maan eri osissa. Lisäksi keskittäminen helpottaisi eri viranomaisten välistä yhteistyötä sovittelulakia koskevissa asioissa.

Edellä sanotulle antavat tukea kokemukset, joita Norjassa on saatu sovittelun hallinnon keskittämisestä. Norjassa säädettiin sovittelua koskeva laki jo vuonna 1991, ensimmäisenä maana maailmassa. Sovittelutoiminta oli aluksi epäyhtenäistä ja siihen kohdistui paljon kritiikkiä. Sovittelupalvelujen kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi sekä sovittelun roolin vakiinnuttamiseksi sovittelun hallinto keskitettiin vuonna 1998 sovittelun keskustoimistoon (*Konfliktrådet*), joka on sijoitettu oikeusministeriön yhteyteen. Norjasta saatujen kokemusten mukaan keskittäminen on vahvistanut sovittelutoiminnan asemaa ja saanut muut viranomaiset vakuuttumaan sovittelun merkityksestä rikollisuuden vähentämisessä. Paikallistason työntekijät ovat olleet tyytyväisiä selkeään hallintomalliin, joka on mahdollistanut sovittelua koskevien käytäntöjen yhdenmukaistamisen. Tätä kautta keskittämisellä on saatu aikaan myös yksilötason hyötyjä.

Hallinnon keskittäminen tarkoittaisi Suomessa käytännössä sitä, että yksi taho huolehtisi valtakunnallisesti sovittelupalvelujen järjestämisestä ja vastaisi sovittelutoimintaan liittyvästä ohjauksesta. Kuultavina olleet sovittelun palveluntuottajat ovat laajalti kannattaneet tällaista keskitetyn hallinnon mallia ja nähneet sen ratkaisuna nykyisen hallinnon epäyhtenäisyyteen, raskauteen ja moniportaisuuteen. Vaihtoehtoisina keskitetyn hallinnon toteuttamistapoina ovat tulleet harkittaviksi sovittelupalvelujen järjestämisvelvollisuuden keskittäminen joko yhteen aluehallintovirastoon tai THL:een.

Järjestämisvelvollisuuden keskittämistä yhteen aluehallintovirastoon puoltaisi se, että

sovittelu on luonteva osa aluehallintovirastojen tehtäväkenttää ja aluehallintovirasto toimii alueellisena oikeusturvaviranomaisena. Aluehallintovirastoissa on pitkä kokemus sovittelutoiminnasta ja koko maan kattava toimipaikkaverkosto, joten tältä osin organisaatio olisi valmis. Myös sovittelun monialaisuus tulisi huomioitua, sillä aluehallintovirastoissa hoidetaan usean eri ministeriön asioita. Lisäksi aluehallintovirastot haluaisivat niiltä saadun palautteen mukaan säilyttää sovittelu toiminnan järjestämisvelvollisuuden itsellään.

Esityksessä ehdotetaan kuitenkin, että sovittelupalvelujen järjestämisvelvollisuus keskitettäisiin THL:een. THL on sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa toimiva valtakunnallinen viranomainen, joka on jo nykyisellään vahvasti mukana sovittelutoiminnan kehittämisessä. Rikosten ja riitojen sovittelulla on vahvoja sosiaalisia ulottuvuuksia, ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta annettu lain (668/2008) 1 §:n mukaan laitoksen toimialaan kuuluu muun muassa väestön hyvinvoinnin edistäminen, sosiaalisten ongelmien ehkäiseminen sekä sosiaalihuollon ja sen palvelujen kehittäminen. Tehtävä sopisi hyvin THL:n uuteen organisaatiomalliin, jossa yksi osasto ohjaa, järjestää ja tuottaa valtion sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita sekä vastaa toimialalleen kuuluvasta viranomaistoiminnasta. Järjestämisvelvollisuuden keskittäminen kyseiselle osastolle mahdollistaisi myös synergiaedut sovittelun tietojärjestelmän kehittämisessä, jota on tärkeää tehdä yhteistyössä eräiden muiden valtionhallinnossa vireillä olevien tietojärjestelmä hankkeiden kanssa. Tällaisia ovat esimerkiksi syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten asian- ja dokumentinhallinnan kehittämissuunnitelma (AIPA), johon THL:n uudella osastolla olisi sovittelun lisäksi muitakin rajapintoja.

THL:lla on vahvaa sovittelua koskevaa osaamista, joka on toistaiseksi jäänyt osittain hyödyntämättä. Keskittämällä sovittelupalvelujen järjestämisvelvollisuus THL:een sovittelua koskeva tutkimustieto ja koulutusosaaminen saataisiin suoraan sovittelutoiminnan käyttöön. Sovittelua koskevan päätöksenteon tukena olisi muutakin sosiaali- ja terveydenhuollon tietovarantoa, ja laitoksen monialainen asiantuntijuus olisi hyödynnettävissä

myös sovittelutoiminnassa. Lisäksi sovittelun kentältä saatu palaute tukee enimmäkseen sitä vaihtoehtoa, että järjestämisvastuu keskitetään THL:een.

3.2 Sovittelupalvelujen järjestämisen valvonnasta säättäminen

Sovittelulaissa ei ole varsinaisia valvontaa koskevia säännöksiä, vaikka lain mukaan sovittelutoiminnan yleinen valvonta kuuluukin sosiaali- ja terveysministeriölle. Lisäksi aluehallintovirastot käytännössä valvovat sovittelupalvelun tuottajien toimintaa sekä sitä, kuinka palveluntuottajat käyttävät sovittelu toimintaan tarkoitettua määrärahaa. Sovittelun hallintoon tarvitaan kuitenkin taho, joka ottaisi tarvittaessa kantaa esimerkiksi sovittelupalvelujen järjestämistä koskeviin kanteluihin.

Sovittelu on sosiaali- ja terveysministeriön yleisessä ohjauksessa ennen kaikkea sosiaali- ja terveysterveystoiminta. Tästä näkökulmasta olisi luontevaa, että sovittelutoiminnan järjestämistä valvoisi sama taho, joka muutenkin valvoo sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Valtakunnan tasolla tämä viranomainen on Valvira.

Sovittelupalvelujen järjestämisvelvollisuuden valvonta ehdotetaan säädettäväksi Valviran tehtäväksi. Valvottavan asian luonteen ja valvonnan kohteen vuoksi olisi riittävää, että valvonta olisi jälkikäteistä ja perustuisi kanteluihin. Sovellettavaksi tulisivat hallintolain (434/2003) hallintokantelua koskevat 8 a luvun säännökset, jotka tulivat voimaan 1 päivänä syyskuuta 2014.

Sovittelupalvelujen järjestämisen valvonnan säättäminen Valviran tehtäväksi toisi sovittelutoimintaan uuden viranomaisen, mikä ei vastaisi palautteenantajien toivetta hallinnon keventämisestä ja toiminnassa mukana olevien viranomaisten määrän vähentämisestä. Sovittelupalvelujen järjestämisen valvonnasta on kuitenkin oltava laissa nimenomainen säännös, eikä mikään voimassa olevan lain mukaisista toimijoista soveltu tähän tehtävään. Lisäksi on otettava huomioon, että Valviran rooli sovittelun tehtäväkentässä olisi hyvin rajattu ja jäisi todennäköisesti käytännössä varsin vähäiseksi.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan

Tällä hetkellä aluehallintovirastoissa ja Ahvenanmaan valtionvirastossa käytetään sovittelulain mukaisesti tehtäviin yhteensä noin 2,77 henkilötyövuotta, kun taas THL:ssa sovitteluun on käytössä 1,2 henkilötyövuotta. Sovittelupalvelujen järjestämisvelvollisuuden keskittäminen THL:een toisi laitokselle uusia tehtäviä ja edellyttäisi sille lisää resursseja. THL:n arvion mukaan sillä tulisi olla tehtävää varten yhteensä 3,5 henkilötyövuotta. Tämä olisi 0,47 henkilötyövuoden säästö nykytilanteeseen verrattuna, kun otetaan huomioon aluehallintovirastoissa, Ahvenanmaalla ja THL:ssa sovitteluun yhteensä käytettävät henkilötyövuodet. Keskittäminen loisi säästöjä myös sitä kautta, että järjestämisvelvollisuuteen liittyvät hallinnon tukitehtävät hoidettaisiin jatkossa yhdessä viranomaisessa, mikä tehostaisi toimintaa.

Sovittelutoiminnan järjestämisen valvonnan ehdotetaan kuuluvan Valviralle. Valvonnan tarpeen voidaan olettaa olevan varsin vähäistä, etenkin kun tarkoituksena on, että valvonta ei olisi suunnitelmallista vaan perustuisi kanteluihin. Käsiteltäväksi tulisi arvioiden mukaan enintään muutama kantelu vuodessa, joten esityksellä ei olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia Valviran talouden kannalta. Virastoon ei siksi olisi tarpeen perustaa uusia virkoja valvontatehtävää varten.

Tarvittavan rahoituksen turvaamiseksi aluehallintovirastoille sovittelulaisissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten tarkoitettuja resursseista olisi tarpeen siirtää THL:lle kaksi henkilötyövuotta eli noin 150 000 euroa. Asiaan otetaan kantaa kevään 2015 kehyspäättöprosessissa sekä vuoden 2016 talousarvioprosessissa.

Esityksellä ei olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia Valviran talouden kannalta, eikä virastoon olisi tarpeen perustaa uusia virkoja valvontatehtävää varten. Sovittelupalvelujen järjestämisvelvollisuuden keskittämisen THL:een arvioidaan tehostavan ja sujuvoittavan sovittelutoimintaa. Tämä myös parantaisi kansalaisten yhdenvertaisuutta, sillä jatkossa

yksi keskusviranomaisen huolehtisi sovittelupalveluissa noudatettavien käytäntöjen yhdenmukaisuudesta.

Sovittelupalvelujen järjestämisvelvollisuuden keskittämisen voidaan arvioida tehostavan ja sujuvoittavan viranomaisten välistä yhteistyötä sovitteluasioissa. Saadun palautteen mukaan poliisi- ja syyttäviranomaiset eivät ole sovittelun keskusviranomaisen puuttuessa aina tienneet, mihin tahoon heidän tulisi ottaa yhteyttä sovittelua koskevissa kysymyksissä. Jatkossa THL huolehtisi yhteisten käytäntöjen sopimisesta ja muusta keskitetystä yhteistyöstä poliisi- ja syyttäviranomaisten ja muiden viranomaisten, kuten ministeriöiden ja tilastoviranomaisten, sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Keskittäminen selkiyttäisi ja helpottaisi huomattavasti myös sovittelun alalla tehtävää kansainvälistä yhteistyötä, kun jatkossa yksi ja sama viranomaisen toimisi kansainvälisissä yhteyksissä suomalaisen rikossovittelun edustajana.

Tehokkaampi viranomaisyhteistyö näkyisi käytännössä sovittelualoitteiden lukumäärän kasvuna. Lisäksi sovittelualoitteiden lukumäärän voidaan arvioida nousevan sitä kautta, että yhden keskusviranomaisen ohjauksessa sovittelun imago ja tunnettuus vahvistuisivat, minkä johdosta myös asianosaiset itse hakeutuisivat aiempaa useammin sovittelun piiriin. Rikos- ja riita-asioiden aiempaa laajempi ohjautuminen soviteltavaksi säästäisi yhteiskunnan varoja verrattuna siihen, että asiat käsiteltäisiin esitutkinta- tai syyttäväviranomaisessa taikka tuomioistuimessa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen selvityksen mukaan rikollisuuden kontrolloinnin kustannukset valtiolle olivat vuonna 2013 noin 1,7 miljardia euroa. Suurin osa kuluista aiheutuu jo rikosprosessin aikaisessa vaiheessa tai ennen prosessin alkamista valvonta- ja esitutkintaviranomaisissa. Yhteiskunnalle syntyy huomattavia säästöjä, jos sovittelu saa aikaan sen, että esitutkinta voidaan jättää toimimattana tai lopettaa taikka syyte jättää nostamatta. Mitä varhaisemmassa vaiheessa sovittelu keskeyttää rikosprosessin, sitä enemmän säästöjä syntyy.

4.2 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Sovittelun ensisijaisena tavoitteena on palvella yksittäisiä ihmisiä. Sovittelupalvelujen sisältö ja laatu ovat kuitenkin vaihdelleet maan eri osissa, koska aluehallintovirastojen käytännöt sovittelun ohjauksessa ovat poikenneet toisistaan. Järjestämisvelvollisuuden keskittämisellä THL:een pyritäänkin ennen kaikkea yhdenmukaistamaan sovittelua koskevaa ohjausta ja takaamaan laadukkaiden sovittelupalvelujen saatavuus koko maassa. Tämä parantaisi kansalaisten yhdenvertaisuutta, sillä jatkossa yksi keskusviranomaisen huolehtisi siitä, että sovittelupalveluissa noudatettavat käytännöt eivät perusteettomasti vaihtele palveluntuottajasta riippuen.

Järjestämisvelvollisuuden keskittämisellä voidaan arvioida olevan vaikutuksia myös syrjäytymisen ehkäisyyn. Tutkimusten mukaan sovittelu vähentää uusintarikollisuutta etenkin nuorten kohdalla sekä tarjoaa mahdollisuuden kehittää nuoren vastuuntuntoa ja katkaista aluillaan olevan rikoskierteen. Mitä tehokkaammin nuorten tekemiä rikoksia sovitellaan ja mitä laadukkaampaa sovittelu on, sitä todennäköisempää myös on, että sovittelussa mukana ollut nuori ei enää syyllisty uusiin rikoksiin.

Nykyistä tehokkaammin johdetulla sovittelutoiminnalla, jossa korostuvat restoratiivisen oikeuden arvot ja periaatteet, voidaan arvioida olevan yleisemminkin vaikutusta ihmisten hyvinvointiin. Sovittelun osapuolet katsovat yleensä, että heidän itsensä tuottamat vahinkojen korvaamiseen, suhteiden korjaamiseen ja yhteisten normien noudattamiseen liittyvät ratkaisunsa ovat sitovia ja moraalisesti velvoittavia. Sopimukset toteutuvat lähes 90-prosenttisesti. Rikoksista aiheutuneiden aineellisten vahinkojen korvaamisella on uhrin tapauksesta toipumisen kannalta sekä taloudellista että psyykkistä merkitystä.

5 Asian valmistelu

Asia on valmisteltu sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä sekä lakimuutosta valmisteleavassa työryhmässä (STM035:00/2014). Työryhmässä on ollut sosiaali- ja terveysministeriön lisäksi oikeusministeriön, valtiovarainministeriön, syyttäjälaitoksen, Poliisihallituksen,

aluehallinnon, THL:n sekä sovittelun palveluntuottajien edustus. Työryhmän toimikausi on ollut 2.4.—30.9.2014.

Työryhmän tehtävänä on ollut tehdä esityksensä sovittelulakiin sekä rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annettuun asetukseen (267/2006, jäljempänä *sovitteluasetus*) tarvittavista muutoksista liittyen sovittelutoiminnan keskitetyn hallinnon järjestämiseen, sovittelutoiminnan ja sen järjestämisen valvontaan sekä sovittelutoiminnan hallintomenettelyihin eli lähinnä muutoksenhakusäännöksiin. Työryhmän on tullut tehdä esityksensä myös keskitettyyn hallintoon liittyvästä rahoituksesta ja muista resursseista. Lisäksi työryhmän on tullut arvioida valtioneuvoston sovittelutoimintaan myöntämän määrärahan jakoperusteita, ammattihenkilöstön ja vapaaehtoissovittelijoiden koulutuksen järjestämistä sekä tietojärjestelmien yhdenmukaista kehittämistä. Viimeksi mainittuja kysymyksiä on käsitelty työryhmän loppuraportissa. Työryhmä on kuullut valmistelun aikana sovittelutoiminnan järjestämisestä vastaavia palveluntuottajia ja rikosasiain sovittelun neuvottelukuntaa.

Esityksestä on pyydetty lausuntoa 1 päivänä lokakuuta 2014 lähetetyllä lausuntopyyntöllä yhteensä 61 taholta. Lausunnonantajat edustivat valtion viranomaisia ja laitoksia, sovittelutoiminnan palveluntuottajia sekä muita sovittelutoiminnasta kiinnostuneita toimijoita. Esitysluonnos on lisäksi ollut lausunnon antamista varten ministeriön internet-sivuilla. Lausunnot saatiin yhteensä 54 taholta.

Lausunnoissa otettiin kantaa ennen kaikkea siihen, tulisiko sovittelupalvelujen järjestämisvelvollisuus siirtää esityksessä ehdotetulla tavalla aluehallintovirastoilta THL:lle. Lausunnonantajista 23 oli sillä kannalla, että järjestämisvelvollisuus pitäisi esityksessä selostetuin perustein keskittää THL:een. Tätä ratkaisua kannattivat etenkin useat sovittelun palveluntuottajat ja sovittelutoimistot, eräät valtion viranomaiset sekä sovittelun alalla toimivat järjestöt. Lausunnonantajista 10 kannatti järjestämisvelvollisuuden keskittämistä mutta katsoi, että järjestämisvastuussa olevaksi tahoksi sopisi THL:ta paremmin yksi aluehallintovirasto. Tällä kannalla olivat esimerkiksi muutamat sovittelun palvelun-

tuottajat ja sovittelutoimistot sekä eräät valtion viranomaiset. Seitsemän lausunnonantajaa — pääasiassa aluehallintovirastot — vastusti järjestämisvelvollisuuden muutosta, ja 12 taho ei ottanut kantaa järjestämisvastuun siirtoon. Lisäksi kaksi lausunnonantajaa toivoi, että järjestämisvelvollisuus säilyisi Ahvenanmaan osalta Ahvenanmaan valtionvirastolla.

Lausuntojen perusteella ei ole ilmennyt selkeää, mikä antaisi aiheutta muututtaa esityksessä ehdotettua järjestämisvelvollisuuden keskittämistä THL:een. Esityksen tavoitteena on nimenomaan hallinnollinen keskittäminen, minkä vuoksi Ahvenanmaalle ei ehdoteta erillistä järjestämisvastuussa olevaa tahoja. Muutamissa lausunnoissa tuotiin lisäksi esiin, että valtiovarainministeriön asettamassa keskus- ja aluehallinnon virastoeselvityshankkeessa selvitetään parhaillaan keskushallinnon ja aluehallinnon kokonaisuudistusvaihtoehtoja, eikä sovittelupalvelujen järjestämisvelvollisuuteen tulisi ehdottaa muutoksia ennen kuin hankkeen ehdotukset ovat selvillä. Järjestämisvelvollisuuden keskittämistä pidetään kuitenkin sovittelutoiminnan kannalta niin merkityksellisenä asiana, että

asiassa ei ole edellytyksiä odottaa hankkeen valmistumista.

Lausunnoissa otettiin jonkin verran kantaa myös muihin esityksessä ehdotettuihin säännöksiin. Lausuntojen perusteella esityksessä on muutettu muutoksenhakusäännöstä sekä lain voimaantulosäännöstä. Joissakin lausunnoissa olisi lisäksi toivottu sovittelulakiin sellaisia muutoksia, joita ei kuitenkaan ole ennen kaikkea aikataulusyistä mahdollista toteuttaa tämän lakimuutoksen yhteydessä. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi valtion varoista sovittelun palveluntuottajille maksettavan korvauksen jakoperusteet ja maksuväli.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa eduskunnassa saattaa olla käsiteltävänä kuntalain (365/1995) kokonaisuudistusta koskeva hallituksen esitys. Tässä esityksessä on ehdotettu sovittelulain 8 §:n 1 momentin 1 kohtaan viittausta kuntalain 2 §:n 2 momenttiin. Jos kuntalakia päädytään muuttamaan, sovittelulakiin ehdotettavaa viittausta olisi muutettava vastaavasti.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

7 §. Palvelujen järjestämisvelvollisuus. Voimassa olevan pykälän mukaan aluehallintovirasto on velvollinen järjestämään sovittelutoiminnan siten, että palvelua on saatavissa asianmukaisesti toteutettuna aluehallintoviraston toimialueen kaikissa osissa. Pykälää muutettaisiin niin, että sovittelutoiminnan järjestämisvelvollisuus siirtyisi aluehallintovirastoilta THL:lle ja vastuualueena olisi koko maa. Järjestämisvelvollisuuden keskittäminen yhdenmukaistaisi sovittelutoiminnan ohjausta ja loisi yhteneviä käytäntöjä eri puolille maata, mikä toisi sovittelun asiakkaille tasaveroiset mahdollisuudet saada laadukasta

sovittelupalvelua asuinpaikastaan riippumatta.

Järjestämisvelvollisuuden keskittäminen THL:een tarkoittaisi käytännössä sitä, että THL tekisi sovittelulain 8 §:ssä tarkoitetut sovittelupalvelujen tuottamista koskevat sopimukset kunnan taikka muun julkisen tai yksityisen palveluntuottajan kanssa. THL:n tulisi huolehtia palvelujen alueellisesta kattavuudesta sekä siitä, että palvelut ovat asianmukaisesti toteutettuja. Sovittelupalvelusopimusten toimeksiantajana THL:lla olisi siten paitsi oikeus, myös velvollisuus ohjata ja valvoa palvelun tuottajien ja sitä kautta myös sovittelijoiden toimintaa. Valvonta olisi paitsi yleisluontoista ja ennaltaehkäisevää, myös

kanteluihin perustuvaa. Kanteluihin sovellettaisiin hallintolain uuden 8 a luvun (368/2014) säännöksiä hallintokantelusta. Niiden mukaisesti kantelu voisi koskea viranomaisen, siihen virka- tai työsuhteessa olevan henkilön tai muun julkista hallintotehtävää hoitavan lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden täyttämättä jättämistä. Sovittelutoiminnan vastuuhenkilön, sovittelun ohjaajan ja sovittelijan on katsottu olevan julkista valtaa käyttäviä henkilöitä (LaVM 13/2005 vp, s. 6), ja hallintolain muutosta koskevien esitöiden (HE 50/2013 vp, s. 23) mukaan lainvastaisuus tulisi ymmärtää laajasti ja sitä voitaisiin arvioida perustuslain 21 §:ssä tarkoitettua hyvän hallinnon vaatimusten näkökulmasta. Hallintokantelun perusteena voisi siten olla esimerkiksi sovittelijan puolueellisuus tai epäasiallinen käytös.

Sovittelupalvelun sisällöstä voisi hallintolain mukaisesti kannella jokainen, mutta käytännössä olisi hyvin poikkeuksellista, että kantelun tekisi joku muu kuin sovittelun osapuoli. Mikäli THL katsoisi kantelun aiheelliseksi, laitos voisi antaa kantelun kohteelle hallintolain 8 a luvussa tarkoitettua hallinnollista ohjausta. Tällainen joustava ja valvovan viranomaisen riittävän laajaan harkintavaltaan perustuva valvonta soveltuisi hyvin sovittelutoimintaan, joka on sisällöltään pääosin lailla sääntelemätöntä ja joka mukautuu osapuolten erilaisiin tarpeisiin ja tilanteisiin. Hallintolain mukaisesti THL:n hallintokanteluasiassa tekemään ratkaisuun ei saisi hakea muutosta valittamalla.

Järjestämisvelvollisuuteen sisältyisi myös sovittelutoiminnan seuranta, edistäminen ja kehittäminen. Näitä tehtäviä THL hoitaa jo nykyisellään sosiaali- ja terveysministeriön ja THL:n välisen tulossopimuksen perusteella. Uudet tehtävät kuitenkin edellyttäisivät THL:lle lisää resursseja, minkä vuoksi ehdotetaan, että aluehallintovirastoille sovittelupalvelujen järjestämisvelvollisuutta varten myönnetty määräraha siirrettäisiin pääosittain THL:lle.

7 a §. *Palvelujen järjestämisen valvonta.* Sovittelulakiin ehdotetaan säädettäväksi uusi 7 a §, joka koskisi sovittelupalvelujen järjestämisen valvontaa. Ehdotetun säännöksen mukaan Valvira valvoisi sovittelupalvelujen järjestämistä eli käytännössä sitä, että THL

täyttää lain 7 §:ssä säädetyn velvollisuutensa huolehtia sovittelupalvelujen saatavuudesta ja asianmukaisesta toteuttamisesta koko maassa. Kyse olisi jälkikäteisestä, mahdollisiin kanteluihin perustuvasta valvonnasta, johon sovellettaisiin edellä selostettuja hallintolain 8 a luvun säännöksiä hallintokantelusta. Kantelun voisi siten tehdä jokainen, joka esimerkiksi katsoisi, että THL ei olisi järjestänyt sovittelupalvelua asianmukaisesti tietyllä alueella. Mikäli Valvira katsoisi kanteluun olevan aihetta, se voisi antaa THL:lle hallintolaissa tarkoitettua hallinnollista ohjausta. Hallintolain mukaisesti Valviran hallintokanteluasiassa antamaan ratkaisuun ei saisi hakea muutosta valittamalla.

8 §. *Palvelujen tuottaminen.* Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirasto tekee kunnan taikka muun julkisen tai yksityisen palveluntuottajan kanssa sopimuksen sovittelupalvelun tuottamisesta. Koska sovittelupalvelujen järjestämisvelvollisuus keskitettäisiin THL:een, säännöstä muutettaisiin niin, että THL tekisi sovittelupalvelujen tuottamista koskevat sopimukset palveluntuottajien kanssa.

Voimassa olevan pykälän 2 momentti koskee sitä tilannetta, että sovittelupalvelua ei saataisi jollakin alueella tuotettua 1 momentin mukaisesti. Tällöin aluehallintoviraston tulee tuottaa alueen palvelut palkkaamansa henkilöstön avulla tai muulla sopivaksi katsomallaan tavalla. Säännöstä muutettaisiin niin, että vastaava velvollisuus koskisi THL:ta. Mikäli THL joutuisi tuottamaan sovittelutoimintaan liittyviä palveluita, sillä olisi sovitteluasetuksen 5 §:n 3 momentin mukaisesti oikeus saada korvaus valtion varoista.

10 §. *Sovittelutoimintaan osallistuvilta henkilöiltä vaadittava kelpoisuus.* Lainkirjoittamista koskevan suosituksen mukaisesti koko pykälä ehdotetaan muutettavaksi, mutta tosiasiallisesti muutos koskisi vain pykälän 1 momenttia. Sen mukaan sovittelijana voi toimia henkilö, joka on suorittanut sovittelutoimintaan perehdyttävän koulutusjakson ja jolla muutoin on sellainen koulutus, taito ja kokemus, jota tehtävän asianmukainen hoitaminen edellyttää. Jotta sovittelijan valintaan jäisi nykyistä enemmän liikkumavaraa, säännökseen lisättäisiin, että henkilön tulisi

olla myös muutoin soveltuva tehtävään. Soveltuvuus arvioitaisiin tapauskohtaisesti, ja joissakin tilanteissa esimerkiksi aiempi vakava rikostausta voisi olla esteenä henkilön toimimiselle sovittelijana. Lisäksi sovittelija voitaisiin vapauttaa tehtävästään, jos kävisi ilmi, että hän ei enää sovellu siihen. Perusteena voisivat olla esimerkiksi sovittelijan päihdeongelmat, vakavat mielenterveysongelmat tai toistuva epäasiallinen käytös sovittelutilanteissa taikka se, että hänet tuomittaisiin vankeusrangaistukseen. Rikostuomioon kohdalla tehtävästä vapauttamisen ei kuitenkaan tulisi olla automaattista, sillä esimerkiksi liikenneturvallisuuden vaarantamisesta annettavan tuomion ei voida ainakaan kaikissa tapauksissa olettaa vaikuttavan henkilön kykyyn toimia ihmisten välisten konfliktien sovittelijana.

Sovittelutoiminnan vastuuhenkilö päättäisi henkilön ottamisesta sovittelijaksi ja sovittelijan vapauttamisesta tehtävistään. Tällaisiin päätöksiin voisi sovittelulain 23 §:n mukaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeudelta.

11 §. Täydennyskoulutuksen järjestäminen. Voimassa olevan pykälän mukaan aluehallintovirastojen tulee huolehtia sovittelutoimintaan osallistuville henkilöille tarkoitetun täydennyskoulutuksen järjestämisestä valtakunnallisesti ja alueellisesti. Säännöstä muutettaisiin niin, että täydennyskoulutuksen järjestämisvelvollisuus siirrettäisiin aluehallintovirastoilta THL:lle. THL tuottaisi sovittelua koskevat koulutussisällöt mutta voisi sopia varsinaisen kouluttamisen jonkin muun tahon, kuten yliopistojen, tehtäväksi.

12 §. Valtion varoista maksettava korvaus. Lainkirjoittamista koskevan suosituksen mukaisesti koko pykälä ehdotetaan muutettavaksi, mutta tosiasiallisesti muutos koskisi pykälän 2—4 momenttia.

Voimassa olevan pykälän 2 momentti koskee valtion varoista maksettavan korvauksen jakautumista aluehallintovirastojen kesken. Koska aluehallintovirastot eivät esityksen mukaan enää vastaisi sovittelupalvelujen järjestämisestä, jatkossa säädettäisiin, että korvauksen yhteismäärä maksetaan THL:lle käytettäväksi 1 momentissa tarkoitettuihin kustannuksiin. Jaon perusteista ei olisi enää tarpeen säätää, sillä THL on valtakunnallinen

viranomainen ja se saisi korvauksen siksi kokonaisuudessaan. Lisäksi momentin kieliasuun tehtäisiin pieni tarkistus.

Voimassa olevan pykälän 3 momentin mukaan aluehallintovirasto maksaa korvauksen ennakkona sovittelun palveluntuottajille niiden toimialueiden asukasluvun, pinta-alan ja rikollisuustilanteen suhteessa. Aluehallintovirasto vahvistaa päätöksellään palveluntuottajan saaman lopullisen korvauksen, joka on enintään sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuneiden todellisten kustannusten suuruinen. Säännöstä muutettaisiin niin, että korvauksen maksaisi ennakkona ja vahvistaisi THL. Jaon perusteena olisivat palveluntuottajien toimialueiden asukasluku, pinta-ala ja rikollisuustilanne varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa. Momentissa säädettäisiin myös siitä, miten nämä jakokriteerit tarkemmin määräytyvät. Perusteet olisivat samat kuin voimassa olevan lain 12 §:n 2 momentissa jaettaessa valtion varoista maksettavaa korvausta aluehallintovirastojen kesken.

Voimassa olevan pykälän 4 momentin ase-
tuksenantovaltuutta koskevaa säännöstä muutettaisiin niin, että siinä ei käytettäisi enää ilmaisua korvauksen jakaminen vaan korvauksen maksaminen. Näin on sen vuoksi, että korvausta ei enää jaettaisi aluehallintovirastojen kesken vaan se maksettaisiin suoraan THL:lle. Lisäksi viittaus korvauksen maksamisesta aluehallintovirastolle 8 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa muutettaisiin koskemaan korvauksen maksamista THL:lle.

12 a §. Kustannuksia koskevan selvityksen antaminen sekä valtion varoista maksetun korvauksen palautus ja uudelleen jakaminen. Voimassa olevan pykälän 1 momentti koskee palveluntuottajan velvollisuutta antaa vuosittain aluehallintovirastolle selvitys sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista ja palauttaa käyttämättä jäänyt osa valtion varoista maksetusta korvauksesta. Momenttia muutettaisiin niin, että palveluntuottajan tulisi jatkossa antaa kyseinen selvitys ja palauttaa käyttämättä jäänyt määräraha THL:lle. Myös momentin kieliasua tarkistettaisiin.

Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaan aluehallintovirasto voi jakaa palautunut-

ta määrärahaa sellaisille toimialueensa palveluntuottajille, joiden saama korvaus on ollut aiheutuneisiin kustannuksiin nähden liian vähäinen. Palautuneesta määrärahasta ja sen uudelleenjaetusta osuudesta toimitetaan tieto sosiaali- ja terveysministeriöön, joka voi päättää jakamatta jääneen osuuden siirrosta aluehallintovirastojen toimialueiden välillä. Momenttia muutettaisiin niin, että korvauksen uudelleen jakaminen kuuluisi THL:lle. Ministeriö ei enää päättäisi jakamatta jääneen osuuden siirrosta aluehallintovirastojen toimialueiden välillä, koska korvauksen jakautuminen ei olisi jatkossa sidoksissa aluehallintovirastoihin toimialuejakoon. Lisäksi momenttiin kieliasuun tehtäisiin pieni tarkistus.

Voimassa olevan pykälän 3 momentissa on säädetty pykälän sisältämistä asioista, joista voidaan antaa asetuksella tarkempia säännöksiä. Jakamatta jääneen osuuden siirtämisestä ei olisi enää tarpeen säätää asetuksella, koska 2 momentista poistettaisiin ministeriön mahdollisuus päättää jakamatta jääneen osuuden siirrosta aluehallintovirastojen toimialueiden välillä.

12 b §. Valtionavustuslain soveltaminen. Sovittelulain 12 §:ssä tarkoitettussa valtion varoista maksettavassa korvauksessa ei ole kysymys valtionavustuksesta, mutta siihen kuitenkin sovelletaan tiettyjä valtionavustuslain (688/2001) pykälää, jotka on lueteltu sovitte- luvain 12 b §:n 1 momentissa. Kyseisen säännöksen mukaan sovitte- luvain tarkoitet- tuun korvaukseen sovelletaan muun ohella valtionavustuslain 21 §:ää, joka kuitenkin sisältää valtionavustuslain sisäisen viittauksen valtionavustuksen palauttamista koskevaan valtionavustuslain 20 §:ään.

Voimassa olevan sovitte- luvain 12 b §:n 1 momentin johdantokappaleen kieliasua tarkistettaisiin. Momenttiin myös lisättäisiin uusi kohta, jossa viitattaisiin valtionavustuslain 20 §:ään. Käytännössä sovellettavaksi tulisi vain valtionavustuslain 20 §:n 1 momentin ensimmäinen virke, jonka mukaan valtion- avustuksen saajan tulee viipymättä palauttaa virheellisesti, liikaa tai ilmeisen perusteet- masti saamansa valtionavustus tai sen osa. Muilta osin sovitte- luvain 12 a §:n sääntely valtion varoista maksettavan korvauksen pa- luttamisesta menisi erityissäännöksenä val-

tionavustuslain 20 §:n edelle. Lisäksi mo- mentin 14 kohtaan tehtäisiin pieni lakitekni- nen tarkistus.

Voimassa olevan sovitte- luvain 12 b §:n 2 momentin mukaan pykälän 1 momentissa viitatuissa säännöksissä valtionapuviran- omaisena pidetään aluehallintovirastoa. Jat- kossa THL maksaisi palveluntuottajille valti- on varoista maksettavan korvauksen, joten 2 momenttia muutettaisiin niin, että valtion- apuviranomaisena pidettäisiin THL:ta.

14 §. Sovittelupaikka. Lainkirjoittamista koskevan suosituksen mukaisesti koko pykä- lä ehdotetaan muutettavaksi, mutta tosiasial- lisesti muutos koskisi vain pykälän 3 mo- menttia, jossa säädetään siitä, missä sovitte- lutoimistossa sovitte- luvain aloite käsi- tellään, jos sovitte- lutoimistojen välillä ei päästä asiasta yksimielisyyteen. Voimassa olevan säännöksen mukaan asiasta päättää aluehallintovirasto, jos sovitte- lutoimistot si- jaitsevat saman aluehallintoviraston toimi- alueella. Jos taas sovitte- lutoimistot sijaitsevat eri aluehallintovirastojen toimialueilla, mää- räyksen antaa sosiaali- ja terveysministeriö. Säännöstä muutettaisiin niin, että ristiriiti- lanteessa THL päättäisi, missä sovitte- lutoimistossa sovitte- luvain aloite käsi- tellään. Näin olisi riippumatta siitä, sijaitsevat- ko sovitte- lutoimistot saman aluehallintovi- raston vai eri aluehallintovirastojen alueella, koska sovitte- luvain järjestäminen ei olisi enää sidoksissa aluehallintojakoon. Lisäksi mo- mentin kieliasua tarkistettaisiin.

16 §. Sovittelumenettelyyn liittyvät sovitte- luvain tehtävät. Lainkirjoittamista kos- kevan suosituksen mukaisesti koko pykälä ehdotetaan muutettavaksi, mutta tosiasialli- sesti muutos koskisi vain pykälän 3 kohtaa, johon tehtäisiin pieni lakitekni- nen tarkistus, sekä 4 kohtaa. Pykälän 4 kohdan mukaan so- vitte- luvain tulee sovitte- luvain päätyttyä toimittaa poliisi- tai syyttävaviranomaiselle salassapitoa koskevien säännösten estämättä tieto sovitte- luvain kulusta ja lopputuloksesta. Alkuperäisen sovitte- luvain säätämiseen joh- taneessa hallituksen esityksessä (HE 93/2005 vp) oli ehdotettu, että tieto sovitte- luvain kulusta ja lopputuloksesta olisi tullut toimittaa poliisi- tai syyttävaviranomaiselle ainoastaan sil- loin, kun aloite sovitte- luvain oli tullut näiltä tahoilta. Lakivaliokunta katsoi kuitenkin

mietinnössään (LaVM 13/2005 vp, s. 9), että toimittamisvelvollisuutta ei tulisi rajata kohdistumaan vain sovittelualoitteen tehneisiin poliisi- ja syyttäjäviranomaisiin, koska osapuolten hakeuduttua itse sovittelun piiriin asiassa saavutettu sopimus ei tällöin tulisi välttämättä lainkaan poliisi- tai syyttäjäviranomaisen tietoon. Lakivaliokunta ehdotti kohtaa muutettavaksi niin, että sovittelusta on aina toimitettava tieto poliisi- tai syyttäjäviranomaiselle.

Käytännössä näin laaja tietojen toimittamisvelvollisuus on osoittautunut kuormittavaksi etenkin poliisin kannalta, sillä sovittelutoimistot ovat toimittaneet poliisille tietoja sellaisista sovitelluista asioista, jotka eivät ole olleet lainkaan olleet poliisin tiedossa. Kyseessä on voinut olla esimerkiksi kunnianloukkausasia, jonka asian osapuolet ovat nimenomaisesti halunneet käsitellä virallisen järjestelmän ulkopuolella. Lisäksi osa sovittelutoimistoista on toimittanut poliisille tietoja myös riita-asioden sovittelusta, vaikka sovittelulain säännökset koskevat riita-asioden sovittelua vain soveltuvin osin eikä riita-asian sovittelun kulusta tai lopputuloksesta ole siksi tarpeellista tiedottaa poliisille. Poliisin on kuitenkin tullut kirjata ja ratkaista tällaisetkin ilmoitukset, mikä on vienyt poliisin työaika.

Säännöksessä ei toisaalta ole otettu huomioon sitä, että aloite sovitteluun on voinut tulla myös lastensuojeluviranomaiselta tai muulta sosiaalihuollon viranomaiselta. Esimerkiksi lastensuojelulain (417/2007) 24 §:n 2 momentin mukaan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee tarvittaessa ohjata lapsi sovittelulain mukaiseen sovitteluun. Myös sosiaalihuollon viranomaisten olisi siksi tärkeä saada tieto siitä, onko heidän tekemänsä aloite johtanut sovintoon. Näistä syistä kohtaa muutettaisiin niin, että tieto sovittelun kulusta ja lopputuloksesta tulisi toimittaa sovittelualoitteen tehneelle viranomaiselle tai muulle viranomaiselle, jossa sovittelua koskevan asian tiedetään olevan vireillä. Riittävää olisi, että sovittelutoimisto tiedustelisi osapuolilta asian vireilläoloa poliisilla, syyttäjällä tai muissa viranomaisissa. Tätä laajemmin sovittelutoimiston ei tarvitsisi lähteä mahdollista vireilläoloa selvittämään.

20 §. Salassapito ja vaitiolovelvollisuus. Lainkirjoittamista koskevan suosituksen mukaisesti koko pykälä ehdotetaan muutettavaksi, mutta tosiasiallisesti muutos koskisi vain pykälän 2 momenttia. Siinä säädetään sovittelutoimiston oikeudesta antaa aluehallintovirastolle tieto salassa pidettävästä asiakirjasta. Säännöstä muutettaisiin siten, että se koskisi tällaisen tiedon antamista THL:lle.

23 §. Muutoksenhaku. Voimassa olevassa pykälässä säädetään muutoksenhausta aluehallintoviraston, sosiaali- ja terveysministeriön sekä sovittelutoimiston tekemiin päätöksiin. Säännöstä muutettaisiin niin, että se koskisi THL:n eikä aluehallintoviraston sovittelulain nojalla tekemiä päätöksiä. Sosiaali- ja terveysministeriö ei enää tekisi päätöksiä 14 §:n 3 momentin nojalla, minkä vuoksi pykälässä ei olisi mainintaa ministeriöstä.

Lisäksi pykälän rakennetta muutettaisiin lakiteknisistä syistä niin, että siinä ei enää lueteltaisi muutoksenhakukelpoisia päätöksiä. Muutoksenhakuoikeus koskisi kaikkia THL:n tai sovittelutoimiston sovittelulain nojalla tekemiä päätöksiä, jollei muualla laissa toisin säädetäisi. Valituskelpoisia olisivat siten lain 10 §:n 1 momentin nojalla tehty päätös henkilön ottamisesta sovittelijaksi tai sovittelijan vapauttamisesta tehtävästään, 15 §:n nojalla tehty päätös asian ottamisesta soviteltavaksi, 18 §:n 2 momentin nojalla tehty päätös avustajan, tukihenkilön taikka alaikäisen osapuolen huoltajan tai muun lailisen edustajan osallistumisesta sovitteluun, 19 §:n nojalla tehty päätös sovittelun keskeyttämisestä sekä mahdollinen muu sovittelulain nojalla tehty päätös, jollei muualla laissa toisin säädetäisi. Oikaisuvaatimusmenettelyä ei otettaisi käyttöön, koska se saattaisi aiheuttomasti pidentää asioiden käsitteilyn kokonaiskestoa.

Voimassa olevassa laissa ei ole säännöksiä valitusluvasta. Pykälään ehdotetaan säädettäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan muutoksenhaku hallinto-oikeuden päätökseen edellyttäisi valituslupaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Sovittelu perustuu vapaaehtoisuuteen, minkä vuoksi oikeus valittaa hallinto-oikeuteen edellä mainituissa asioissa riittäisi turvaamaan asian laadun ja merkittävyyden edellyttämät oikeusturvatakeet.

24 §. Sovittelutoimiston ilmoittamisvelvollisuus. Voimassa olevan pykälän mukaan sovittelutoimiston on viipymättä ilmoitettava poliisi- tai syyttäviviranomaiselle päätöksensä, jolla se on kieltäytynyt ottamasta asiaa sovittavakseen tai keskeyttänyt sovittelun. Alkuperäisessä sovittelulakia koskevassa hallituksen esityksessä oli ehdotettu, että sovittelutoimiston ilmoitusvelvollisuus olisi kohdistunut vain sovittelualoitteen tehneeseen poliisi- tai syyttäviviranomaiseen. Lakivaliokunta katsoi kuitenkin mietinnössään (LaVM 13/2005 vp, s. 13), että tällainen ilmoitusvelvollisuus olisi liian suppea, koska poliisi- tai syyttäviviranomaisella on tarve saada tietoonsa tällainen kieltäytymis- tai keskeyttämisspätös silloinkin, kun osapuolet ovat hauteutuneet sovitteluun omasta aloitteestaan.

Kuten edellä ehdotetun 16 §:n perusteluissa on todettu, näin laaja ilmoittamisvelvollisuus on käytännössä osoittautunut kuormittavaksi etenkin poliisin kannalta, sillä sovittelutoimistot ovat ilmoittaneet poliisille sovittelusta kieltäytymisestä ja sovittelun keskeyttämisestä silloinkin, kun asia ei ole ollut lainkaan poliisilla vireillä. Lisäksi osa sovittelutoimistoista on ilmoittanut poliisille myös riita-asioita koskevista päätöksistään, vaikka sovittelulain säännökset koskevat riita-asioiden sovittelua vain soveltuvin osin eikä riita-asioita koskevista päätöksistä ole siksi tarpeellista ilmoittaa poliisille. Säännöksessä ei toisaalta ole otettu huomioon sitä, että aloite sovitteluun on voinut tulla myös lastensuojeluviranomaiselta tai muulta sosiaalihuollon viranomaiselta. Myös näiden viranomaisten olisi tärkeä saada tietää, mikäli heidän sovitteluun lähettämäänsä asiaa ei ole otettu sovittavaksi tai sovittelu on keskeytetty. Näistä syistä säännöstä muutettaisiin niin, että sovittelutoimiston olisi viipymättä ilmoitettava kieltäytymis- tai keskeyttämisspätöksistään sovittelualoitteen tehneelle viranomaiselle tai muulle viranomaiselle, jossa sovittelua koskevan asian tiedetään olevan vireillä. Riittävää olisi, että sovittelutoimisto tiedustelisi osapuolilta asian vireilläoloa poliisilla, syyttäjällä tai muissa viranomaisissa. Tätä laajemmin sovittelutoimiston ei tarvitsisi lähteä mahdollista vireilläoloa selvittämään.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Voimassa olevan sovittelulain 12 §:n 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 2 momentissa tarkoitettua korvauksen jakamisesta sekä 3 momentissa tarkoitettua korvauksen määräytymisestä ja korvauksen maksamisesta aluehallintovirastolle 8 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa. Voimassa olevan sovittelulain 12 a §:n 3 momentin mukaan tarkempia säännöksiä kustannuksia koskevan selvityksen sisällöstä ja antamisesta, korvauksen palauttamisesta ja uudelleen jakamisesta, jakamatta jääneen osuuden siirtämisestä sekä 2 momentissa tarkoitettujen tietojen toimittamisesta sosiaali- ja terveysministeriön voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Mainitut lainkohdat ehdotetaan muutettavaksi niin, että niissä huomioitaisiin sovittelupalvelujen järjestämisvelvollisuuden siirtyminen aluehallintovirastoilta THL:lle. Vastaavat muutokset tehtäisiin 12 §:n 4 momentin ja 12 a §:n 3 momentin nojalla säädettyihin sovitteluasetuksen 4, 5 ja 5 a §:ään. Lisäksi järjestämisvelvollisuuden keskittäminen THL:een aiheuttaisi vastaavan muutostarpeen sovitteluasetuksen 2 §:ään.

3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta vuonna 2016. Lailla olisi vaikutusta eri viranomaisten talousarvioihin, minkä vuoksi on perusteltua, että voimaantulo ei tapahtuisi kesken vuoden. Tällä tavoin myös THL:ssa ehdittäisiin varautua sovittelulain mukaisiin uusiin tehtäviin ja palkata niitä varten mahdollista uutta henkilöstöä.

Sovittelupalvelujen tuottamista koskevat sopimukset ovat luonteeltaan pääasiassa toistaiseksi voimassa olevia. Oikeusvarmuuden säilymiseksi ehdotetaan, että lain 8 §:ssä tarkoitettuihin sovittelupalvelujen tuottamista koskeviin sopimuksiin tulisi osapuoleksi aluehallintoviraston sijaan THL. Molemmat ovat valtion viranomaisia. Sovittelupalvelun tuottajalla olisi kuitenkin oikeus irtisanoa tällainen sopimus sopimuskumppania koskevan muutoksen perusteella. Irtisanomisesta olisi

ilmoitettava viimeistään kuusi kuukautta ennen lakimuutoksen voimaantuloa, jotta palvelut ehdittäisiin järjestää asianmukaisesti heti vuoden 2016 alusta.

4 Suhde perustuslakiin ja säättämisjärjestys

Alkuperäinen sovittelulaki on säädetty nykyisen perustuslain (731/1999) aikana, mutta lain esitöissä ei ole otettu kantaa kysymyseen julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia.

Kuten voimassa olevan lain mukaan, myös jatkossa kunnat taikka muut yksityiset tai julkiset palveluntuottajat tuottaisivat sovittelupalvelut järjestämisvastuussa olevan viranomaisen kanssa tehtyjen toimeksiantosopimusten perusteella. Sovittelutoiminnan vastuhenkilö, sovittelun ohjaaja ja sovittelija

ovat julkista valtaa käyttäviä henkilöitä (LaVM 13/2005 vp, s. 6), vaikka sovittelutoiminnan vastuuhenkilö ja sovittelun ohjaaja eivät välttämättä ole virkamiehiä, vaan voivat olla esimerkiksi yhdistyksen palveluksessa, ja sovittelijat hoitavat tehtäväänsä vapaaehtoistyönä. Sovittelupalvelun tuottamisen antaminen muulle kuin viranomaiselle on kuitenkin tarpeen sovittelupalvelujen tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi, koska sovittelussa on nimenomaan kysymys yhteisöllisestä, viranomaiskoneiston ulkopuolella tapahtuvasta konfliktinratkaisusta. Tehtävän antamisen muulle kuin viranomaiselle ei myöskään voida katsoa vaarantavan perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia, sillä sovittelupalvelujen tuottamiseen ja järjestämiseen kohdistuisi viranomaisvalvontaa. Esityksessä sovittelutoimintaan kohdistuva ohjaus ja valvonta lisäksi tehostuisivat nykyisestä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) 7 ja 8 §, 10–12 §, 12 a ja 12 b §, 14, 16, 20, 23 ja 24 §, sellaisina kuin niistä ovat 7, 8, 11 ja 23 § laissa 1563/2009, 12, 12 a ja 12 b § laissa 966/2010 sekä 14 ja 20 § osaksi laissa 1563/2009, sekä

lisätään lakiin uusi 7 a § seuraavasti:

7 §

Palvelujen järjestämisvelvollisuus

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on velvollinen järjestämään sovittelutoiminnan siten, että palvelua on saatavissa asianmukaisesti toteutettuna koko maassa.

7 a §

Palvelujen järjestämisen valvonta

Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto valvoo sovittelupalvelujen järjestämistä.

8 §

Palvelujen tuottaminen

Palvelut voidaan tuottaa siten, että Terveiden ja hyvinvoinnin laitos tekee:

1) kunnan kanssa kuntalain (365/1995) 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun toimeksiantosopimuksen, jolla kunta sitoutuu huolehtimaan palvelun tuottamisesta omalla alueellaan tai sen lisäksi muidenkin kuntien tai niiden osien alueella siten kuin 9 §:n mukaan sovitaan; tai

2) muun julkisen tai yksityisen palveluntuottajan kanssa sopimuksen, jolla palvelun-

tuottaja sitoutuu huolehtimaan palvelun tuottamisesta 9 §:n mukaisesti sovitulla alueella.

Jollei palveluja saada jollakin alueella tuotetuksi 1 momentin mukaisesti, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tulee tuottaa alueen palvelut palkkaamansa henkilöstön avulla tai muulla sopivaksi katsomallaan tavalla.

10 §

Sovittelutoimintaan osallistuvilta henkilöiltä vaadittava kelpoisuus

Sovittelutoiminnan vastuuhenkilöllä ja sovittelun ohjaajalla tulee olla tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto. Erityisestä syystä tehtävään voidaan ottaa muukin henkilö, jolla on hyvä perehtyneisyys sovittelutoimintaan sekä sen suunnitteluun ja ohjaamiseen. Sovittelijana voi toimia henkilö, joka on suorittanut sovittelutoimintaan perehdyttävän koulutusjakson ja jolla muutoin on sellainen koulutus, taito ja kokemus, jota tehtävän asianmukainen hoitaminen edellyttää, ja joka on muutoin tehtävään soveltuva. Henkilön ottamisesta sovittelijaksi sekä sovittelijan vapauttamisesta tehtävistään päättää sovittelutoiminnan vastuuhenkilö.

Tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kelpoisuusvaatimuksista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

11 §

Täydennyskoulutuksen järjestäminen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulee huolehtia sovittelutoimintaan osallistuvilla henkilöillä tarkoitettua täydennyskoulutuksen järjestämisestä valtakunnallisesti ja alueellisesti.

12 §

Valtion varoista maksettava korvaus

Sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuvat kustannukset korvataan valtion varoista. Valtion varoista maksettavan korvauksen yhteismäärä vahvistetaan vuosittain sellaiseksi, että se vastaa niitä kustannuksia, joiden arvioidaan keskimäärin aiheutuvan sovittelutoimistojen ylläpitämisestä, palvelujen asianmukaisesta tuottamisesta sekä sovittelutoimintaan osallistuvilla henkilöillä tarkoitettua koulutuksesta.

Korvauksen yhteismäärä maksetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle käytettäväksi 1 momentissa tarkoitettuihin kustannuksiin.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos maksaa korvauksen ennakkona 8 §:n 1 momentissa tarkoitetuille palveluntuottajille. Jaon perusteena ovat palveluntuottajien toimialueiden asukasluku, pinta-ala ja rikollisuustilanne varainhoitovuotta edeltänyttä vuotta edeltäneen vuoden lopussa. Asukaslukuna käytetään väestötietojärjestelmän vuositilastoa, pinta-alalukuna Maanmittauslaitoksen vuositilastoa maa-alueen ja makean veden alueen pinta-alasta ja rikollisuuskokona Tilastokeskuksen vuositilastoa poliisin tietoon tulleista rikoksista. Varainhoitovuodella tarkoitetaan tässä laissa sitä kalenterivuotta, jolle korvaus on myönnetty. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos vahvistaa päätöksellään palveluntuottajan lopullisen korvauksen, joka on enintään sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuneiden todellisten kustannusten suuruinen.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 3 momentissa tarkoitettua korvauksen määräytymisestä sekä korvauksen maksamisesta Terveyden ja hyvinvoinnin

laitokselle 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua tapauksessa.

12 a §

Kustannuksia koskevan selvityksen antaminen sekä valtion varoista maksetun korvauksen palautus ja uudelleen jakaminen

Palveluntuottaja antaa vuosittain Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle edeltänyttä varainhoitovuotta koskevan selvityksen sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista sekä palauttaa käyttämättä jääneen osan 12 §:n 3 momentissa tarkoitettua korvauksesta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos voi jakaa palautunutta määrärahaa sellaisille palveluntuottajille, joiden saama korvaus on ollut aiheutuneisiin kustannuksiin nähden liian pieni. Palautuneesta määrärahasta ja sen uudelleenjaetusta osuudesta toimitetaan tieto sosiaali- ja terveysministeriöön.

Tarkempia säännöksiä kustannuksia koskevan selvityksen sisällöstä ja antamisesta, korvauksen palauttamisesta ja uudelleen jakamisesta sekä 2 momentissa tarkoitettujen tietojen toimittamisesta sosiaali- ja terveysministeriöön voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

12 b §

Valtionavustuslain soveltaminen

Edellä 12 §:n 3 momentissa tarkoitettuun korvaukseen sovelletaan, mitä säädetään valtionavustuslain (688/2001):

- 1) 14 §:ssä valtionavustuksen saajan tiedonantovelvollisuudesta;
- 2) 15 §:ssä valtionapuviranomaisen valvontatehtävästä;
- 3) 16 §:ssä valtionapuviranomaisen sekä tämän valtuuttaman tai tätä avustavan tarkastusoikeudesta sekä tarkastuksessa noudatettavasta menettelystä ja virkavastuusta;
- 4) 17 §:ssä tarkastuksen suorittamisesta sekä valtionavustuksen saajan velvollisuudesta avustaa;
- 5) 18 §:ssä valtionapuviranomaisen oikeudesta saada virka-apua;

6) 20 §:ssä valtionavustuksen palauttamisesta;

7) 21 §:ssä velvollisuudesta valtionavustuksen takaisinperintään;

8) 22 §:ssä valtionavustuksen harkinnanvraisesta takaisinperinnästä;

9) 25 §:ssä valtionavustuksen viivästyskorosta;

10) 28 §:ssä valtionavustuksen takaisinperinnän määräajasta;

11) 29 §:n 1 momentissa valtionavustuksen maksatuksen raukeamisesta;

12) 30 §:ssä palautettavan tai takaisin perittävän valtionavustuksen kuittauksesta;

13) 31 §:ssä valtionapuviranomaisen oikeudesta saada tietoja toiselta viranomaiselta;

14) 32 §:ssä tietojen luovuttamisesta;

15) 34 §:ssä muutoksenhausta valtionapua koskevassa asiassa.

Edellä 1 momentissa viitatuissa säännöksissä tarkoitettuna valtionavustuksen saajana pidetään tässä laissa palveluntuottajaa ja valtionapuviranomaisena Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta.

14 §

Sovittelupaikka

Sovittelua koskeva aloite otetaan käsiteltäväksi sellaisessa sovittelutoimistossa, jonka alueella joku osapuolista asuu ja jossa sovittelu voi heidän olosuhteensa huomioon ottaen tapahtua joustavasti. Aloite voidaan ottaa käsiteltäväksi myös siinä toimistossa, jonka toimialueella rikos on tapahtunut.

Osapuoli voi aina tehdä sovittelua koskevan aloitteen sille sovittelutoimistolle, jonka toimialueella hän asuu. Jollei aloitteen vastaanottanut sovittelutoimisto ota aloitetta käsiteltäväkseen, sen tulee viipymättä siirtää asia sellaiselle toimistolle, jolle se katsoo aloitteen käsittelemisen soveltuvan 1 momentin perusteella.

Jollei sovittelutoimistojen välillä päästä yksimielisyyteen siitä, mikä 1 momentissa tarkoitetuista toimistoista ottaa sovittelua koskevan aloitteen käsiteltäväkseen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos määrää, mikä sovittelutoimisto käsittelee aloitteen.

16 §

Sovittelumenettelyyn liittyvät sovittelutoimiston tehtävät

Kun sovittelutoimisto on ottanut asian soviteltavakseen, sen tulee:

1) nimetä asiaa sovittelemaan sellainen sovittelija, joka soveltuu tehtävään kokemuksensa ja henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella eikä ole esteellinen hallintolaissa (434/2003) tarkoitettulla tavalla;

2) hankkia sovittelua varten tarvittavat asiakirjat osapuolten suostumuksella poliisi- tai syyttäjäviranomaiselta, tuomioistuimelta taikka muilta tahoilta;

3) huolehtia tulkin tai kääntäjän hankkimisesta, jos osapuoli ei hallitse sovittelussa käytettävää kieltä taikka ei aisti- tai puhevian tai muun syyn vuoksi voi ymmärtää sovittelussa käytävää keskustelua tai tulla ymmärretyksi siinä;

4) sovittelun päätyttyä toimittaa salassapitoa koskevien säännösten estämättä tieto sovittelun kulusta ja lopputuloksesta sovittelualoitteen tehneelle viranomaiselle tai muulle viranomaiselle, jossa sovittelua koskevan asian tiedetään olevan vireillä.

20 §

Salassapito ja vaitiolovelvollisuus

Sovittelijan tai sovittelutoimiston hallussa olevien asiakirjojen julkisuudesta sekä sovittelutoimiston henkilöstön ja muun sovitteluasioiden käsittelyyn osallistuvan henkilön vaitiolovelvollisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999).

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 14 §:ssä säädetään, sovittelutoimisto päättää tiedon antamisesta sovitteluun liittyvästä asiakirjasta, joka on sovittelijan tai sovittelutoimiston hallussa. Sovittelutoimiston oikeudesta antaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle tieto salassa pidettävästä asiakirjasta on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 29 §:ssä säädetään.

Sovittelutoimistossa tässä pykälässä tarkoitetuista asioista päättää sovittelutoiminnan vastuuhenkilö. Muutoksenhausta tällaiseen päätökseen on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 33 §:ssä säädetään.

23 §

Muutoksenhaku

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja sovittelutoimiston tämän lain nojalla tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä.

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

24 §

Sovittelutoimiston ilmoittamisvelvollisuus

Sovittelutoimiston on viipymättä ilmoitettava sovittelualoitteen tehneelle viranomaiselle tai muulle viranomaiselle, jossa sovitte-
lua koskevan asian tiedetään olevan vireillä, päätöksestään, jolla se on kieltäytynyt ottamasta asiaa soviteltavakseen tai keskeyttänyt sovittelun.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tulee tämän lain voimaan tullessa tässä laissa tarkoitettun palvelun tuottamista koskevan sopimuksen osapuoleksi aluehallintoviraston sijaan, ellei palveluntuottaja irtisano sopimusta sopimuskumppania koskevan muutoksen vuoksi. Irtisanominen on tehtävä viimeistään kuusi kuukautta ennen tämän lain voimaantuloa.

Helsingissä 4 päivänä joulukuuta 2014

Pääministeri

ALEXANDER STUBB

Peruspalveluministeri *Susanna Huovinen*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) 7 ja 8 §, 10–12 §, 12 a ja 12 b §, 14, 16, 20, 23 ja 24 §, sellaisina kuin niistä ovat 7, 8, 11 ja 23 § laissa 1563/2009, 12, 12 a ja 12 b § laissa 966/2010 sekä 14 ja 20 § osaksi laissa 1563/2009, sekä

lisätään lakiin uusi 7 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

7 §

Palvelujen järjestämisvelvollisuus

Aluehallintovirasto on velvollinen järjestämään sovittelutoiminnan siten, että palvelua on saatavissa asianmukaisesti toteutettuna aluehallintoviraston toimialueen kaikissa osissa.

Ehdotus

7 §

Palvelujen järjestämisvelvollisuus

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos on velvollinen järjestämään sovittelutoiminnan siten, että palvelua on saatavissa asianmukaisesti toteutettuna *koko maassa*.

7 a §

Palvelujen järjestämisen valvonta

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto valvoo sovittelupalvelujen järjestämistä.

8 §

Palvelujen tuottaminen

Palvelut voidaan tuottaa siten, että aluehallintovirasto tekee:

1) kunnan kanssa kuntalain (365/1995) 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun toimeksiantosopimuksen, jolla kunta sitoutuu huolehtimaan palvelun tuottamisesta omalla alueellaan tai sen lisäksi muidenkin kuntien tai niiden osien alueella siten kuin 9 §:n mukaan sovitaan; tai

2) muun julkisen tai yksityisen palvelun-

8 §

Palvelujen tuottaminen

Palvelut voidaan tuottaa siten, että *Terveysten ja hyvinvoinnin laitos* tekee:

1) kunnan kanssa kuntalain (365/1995) 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun toimeksiantosopimuksen, jolla kunta sitoutuu huolehtimaan palvelun tuottamisesta omalla alueellaan tai sen lisäksi muidenkin kuntien tai niiden osien alueella siten kuin 9 §:n mukaan sovitaan; tai

2) muun julkisen tai yksityisen palvelun-

tuottajan kanssa sopimuksen, jolla palveluntuottaja sitoutuu huolehtimaan palvelun tuottamisesta 9 §:n mukaisesti sovitulla alueella.

Jollei palveluja saada jollakin alueella tuotetuksi 1 momentin mukaisesti, aluehallintoviraston tulee tuottaa alueen palvelut palkkaamansa henkilöstön avulla tai muulla sopivaksi katsomallaan tavalla.

10 §

Sovittelutoimintaan osallistuvilta henkilöiltä vaadittava kelpoisuus

Sovittelutoiminnan vastuuhenkilöllä ja sovittelun ohjaajalla tulee olla tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto. Erityisestä syystä tehtävään voidaan ottaa muukin henkilö, jolla on hyvä perehtyneisyys sovittelutoimintaan sekä sen suunnitteluun ja ohjaamiseen. Sovittelijana voi toimia henkilö, joka on suorittanut sovittelutoimintaan perehdyttävän koulutusjakson ja jolla muutoin on sellainen koulutus, taito ja kokemus, jota tehtävän asianmukainen hoitaminen edellyttää.

Tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kelpoisuusvaatimuksista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

11 §

Täydennyskoulutuksen järjestäminen

Aluehallintovirastojen tulee huolehtia sovittelutoimintaan osallistuvilla henkilöillä tarkoitetun täydennyskoulutuksen järjestämisestä valtakunnallisesti ja alueellisesti.

12 §

Valtion varoista maksettava korvaus

Sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuvat kustannukset korvataan valtion varoista. Valtion varoista maksettavan korvauksen yhteismäärä vahvistetaan vuosittain sellaiseksi,

tuottajan kanssa sopimuksen, jolla palveluntuottaja sitoutuu huolehtimaan palvelun tuottamisesta 9 §:n mukaisesti sovitulla alueella.

Jollei palveluja saada jollakin alueella tuotetuksi 1 momentin mukaisesti, *Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen* tulee tuottaa alueen palvelut palkkaamansa henkilöstön avulla tai muulla sopivaksi katsomallaan tavalla.

10 §

Sovittelutoimintaan osallistuvilta henkilöiltä vaadittava kelpoisuus

Sovittelutoiminnan vastuuhenkilöllä ja sovittelun ohjaajalla tulee olla tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto. Erityisestä syystä tehtävään voidaan ottaa muukin henkilö, jolla on hyvä perehtyneisyys sovittelutoimintaan sekä sen suunnitteluun ja ohjaamiseen. Sovittelijana voi toimia henkilö, joka on suorittanut sovittelutoimintaan perehdyttävän koulutusjakson ja jolla muutoin on sellainen koulutus, taito ja kokemus, jota tehtävän asianmukainen hoitaminen edellyttää, ja joka on muutoin tehtävään soveltuva. Henkilön ottamisesta sovittelijaksi sekä sovittelijan vapauttamisesta tehtävistään päättää sovittelutoiminnan vastuuhenkilö.

Tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kelpoisuusvaatimuksista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

11 §

Täydennyskoulutuksen järjestäminen

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tulee huolehtia sovittelutoimintaan osallistuvilla henkilöillä tarkoitetun täydennyskoulutuksen järjestämisestä valtakunnallisesti ja alueellisesti.

12 §

Valtion varoista maksettava korvaus

Sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuvat kustannukset korvataan valtion varoista. Valtion varoista maksettavan korvauksen yhteismäärä vahvistetaan vuosittain sellaiseksi,

että se vastaa niitä kustannuksia, joiden arvioidaan keskimäärin aiheutuvan sovittelutoimistojen ylläpitämisestä, palvelujen asianmukaisesta tuottamisesta sekä sovittelutoimintaan osallistuville henkilöille tarkoitettusta koulutuksesta.

Korvauksen yhteismäärä jaetaan aluehallintovirastojen kesken käytettäväksi 1 momentissa tarkoitettuihin kustannuksiin. Jaon perusteina ovat aluehallintoviraston toimialueen asukasluku, pinta-ala ja rikollisuustilanne varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa. Asukaslukuna käytetään väestötietojärjestelmän vuositilastoa, pinta-alalukuna Maanmittauslaitoksen vuositilastoa maa-alueen ja makean veden alueen pinta-alasta ja rikollisuuslukuna Tilastokeskuksen vuositilastoa poliisin tietoon tulleista rikoslaissa (39/1889) rangaistaviksi säädettyistä rikoksista. Varainhoitovuodella tarkoitetaan tässä laissa sitä kalenterivuotta, jolle korvaus on myönnetty.

Aluehallintovirasto maksaa korvauksen enakkona 8 §:n 1 momentissa tarkoitetuille palveluntuottajille niiden toimialueiden asukasluvun, pinta-alan ja rikollisuustilanteen suhteessa. Aluehallintovirasto vahvistaa päätöksellään palveluntuottajan saaman lopullisen korvauksen, joka on enintään sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuneiden todellisten kustannusten suuruinen.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 2 momentissa tarkoitettua korvauksen jakamisesta sekä 3 momentissa tarkoitettua korvauksen määräytymisestä ja korvauksen maksamisesta aluehallintovirastolle 8 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa.

12 a §

Kustannuksia koskevan selvityksen antaminen sekä valtion varoista maksetun korvauksen palautus ja uudelleen jakaminen

Palveluntuottaja antaa vuosittain aluehallintovirastolle edeltävää varainhoitovuotta koskevan selvityksen sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista sekä palauttaa käyttämättä jääneen osan 12 §:n 3 momentissa tarkoitettua korvauksesta.

että se vastaa niitä kustannuksia, joiden arvioidaan keskimäärin aiheutuvan sovittelutoimistojen ylläpitämisestä, palvelujen asianmukaisesta tuottamisesta sekä sovittelutoimintaan osallistuville henkilöille tarkoitettusta koulutuksesta.

Korvauksen yhteismäärä maksetaan *Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle* käytettäväksi 1 momentissa tarkoitettuihin kustannuksiin.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos maksaa korvauksen enakkona 8 §:n 1 momentissa tarkoitetuille palveluntuottajille. Jaon perusteena ovat palveluntuottajien toimialueiden asukasluku, pinta-ala ja rikollisuustilanne varainhoitovuotta edeltänyttä vuotta edeltäneen vuoden lopussa. Asukaslukuna käytetään väestötietojärjestelmän vuositilastoa, pinta-alalukuna Maanmittauslaitoksen vuositilastoa maa-alueen ja makean veden alueen pinta-alasta ja rikollisuuslukuna Tilastokeskuksen vuositilastoa poliisin tietoon tulleista rikoslaissa (39/1889) rangaistaviksi säädettyistä rikoksista. Varainhoitovuodella tarkoitetaan tässä laissa sitä kalenterivuotta, jolle korvaus on myönnetty. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos vahvistaa päätöksellään palveluntuottajan lopullisen korvauksen, joka on enintään sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuneiden todellisten kustannusten suuruinen.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 3 momentissa tarkoitettua korvauksen määräytymisestä sekä korvauksen maksamisesta *Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle* 8 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa.

12 a §

Kustannuksia koskevan selvityksen antaminen sekä valtion varoista maksetun korvauksen palautus ja uudelleen jakaminen

Palveluntuottaja antaa vuosittain *Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle edeltänyttä* varainhoitovuotta koskevan selvityksen sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista sekä palauttaa käyttämättä jääneen osan 12 §:n 3 momentissa tarkoitettua korvauksesta.

Aluehallintovirasto voi jakaa palautunutta määrärahaa sellaisille *toimialueensa* palveluntuottajille, joiden saama korvaus on ollut aiheutuneisiin kustannuksiin nähden liian vähäinen. Palautuneesta määrarahasta ja sen uudelleenjaetusta osuudesta toimitetaan tieto sosiaali- ja terveysministeriöön. *Ministeriö voi päättää jakamatta jääneen osuuden siirrosta aluehallintovirastojen toimialueiden välillä.*

Tarkempia säännöksiä kustannuksia koskevan selvityksen sisällöstä ja antamisesta, korvauksen palauttamisesta ja uudelleen jakamisesta, *jakamatta jääneen osuuden siirtämisestä* sekä 2 momentissa tarkoitettujen tietojen toimittamisesta sosiaali- ja terveysministeriöön voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

12 b §

Valtionavustuslain soveltaminen

Edellä 12 §:n 3 momentissa tarkoitettuun korvaukseen sovelletaan *vastaavasti*, mitä säädetään valtionavustuslain (688/2001):

- 1) 14 §:ssä valtionavustuksen saajan tiedonantovelvollisuudesta;
- 2) 15 §:ssä valtionapuviranomaisen valvontatehtävästä;
- 3) 16 §:ssä valtionapuviranomaisen sekä tämän valtuuttaman tai tätä avustavan tarkastusoikeudesta sekä tarkastuksessa noudatettavasta menettelystä ja virkavastuusta;
- 4) 17 §:ssä tarkastuksen suorittamisesta sekä valtionavustuksen saajan velvollisuudesta avustaa;
- 5) 18 §:ssä valtionapuviranomaisen oikeudesta saada virka-apua;
- 6) 21 §:ssä *velvollisuudesta valtionavustuksen takaisinperintään*;
- 7) 22 §:ssä valtionavustuksen harkinnanvaraisesta takaisinperinnästä;
- 8) 25 §:ssä valtionavustuksen viivästysko-rosta;
- 9) 28 §:ssä valtionavustuksen takaisinperinnän määräajasta;
- 10) 29 §:n 1 momentissa valtionavustuksen maksatuksen raukeamisesta;
- 11) 30 §:ssä palautettavan tai takaisin peritävän valtionavustuksen kuittauksesta;
- 12) 31 §:ssä valtionapuviranomaisen oikeu-

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos voi jakaa palautunutta määrärahaa sellaisille palveluntuottajille, joiden saama korvaus on ollut aiheutuneisiin kustannuksiin nähden liian *pieni*. Palautuneesta määrarahasta ja sen uudelleenjaetusta osuudesta toimitetaan tieto sosiaali- ja terveysministeriöön.

Tarkempia säännöksiä kustannuksia koskevan selvityksen sisällöstä ja antamisesta, korvauksen palauttamisesta ja uudelleen jakamisesta sekä 2 momentissa tarkoitettujen tietojen toimittamisesta sosiaali- ja terveysministeriöön voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

12 b §

Valtionavustuslain soveltaminen

Edellä 12 §:n 3 momentissa tarkoitettuun korvaukseen sovelletaan, mitä säädetään valtionavustuslain (688/2001):

- 1) 14 §:ssä valtionavustuksen saajan tiedonantovelvollisuudesta;
- 2) 15 §:ssä valtionapuviranomaisen valvontatehtävästä;
- 3) 16 §:ssä valtionapuviranomaisen sekä tämän valtuuttaman tai tätä avustavan tarkastusoikeudesta sekä tarkastuksessa noudatettavasta menettelystä ja virkavastuusta;
- 4) 17 §:ssä tarkastuksen suorittamisesta sekä valtionavustuksen saajan velvollisuudesta avustaa;
- 5) 18 §:ssä valtionapuviranomaisen oikeudesta saada virka-apua;
- 6) 20 §:ssä *valtionavustuksen palauttamisesta*;
- 7) 21 §:ssä *velvollisuudesta valtionavustuksen takaisinperintään*;
- 8) 22 §:ssä valtionavustuksen harkinnanvaraisesta takaisinperinnästä;
- 9) 25 §:ssä valtionavustuksen viivästysko-rosta;
- 10) 28 §:ssä valtionavustuksen takaisinperinnän määräajasta;
- 11) 29 §:n 1 momentissa valtionavustuksen maksatuksen raukeamisesta;
- 12) 30 §:ssä *palautettavan tai takaisin pe-*

desta saada tietoja toiselta viranomaiselta;

13) 32 §:ssä tietojen luovuttamisesta; ja

14) 34 §:ssä muutoksenhausta valtionapua koskevassa asiassa.

Edellä 1 momentissa viitatuissa säännöksissä tarkoitettuna valtionavustuksen saajana pidetään tässä laissa palveluntuottajaa ja valtionapuviranomaisena aluehallintovirastoa.

14 §

Sovittelupaikka

Sovittelua koskeva aloite otetaan käsiteltäväksi sellaisessa sovittelutoimistossa, jonka alueella joku osapuolista asuu ja jossa sovittelu voi heidän olosuhteensa huomioon ottaen tapahtua joustavasti. Aloite voidaan ottaa käsiteltäväksi myös siinä toimistossa, jonka toimialueella rikos on tapahtunut.

Osapuoli voi aina tehdä sovittelua koskevan aloitteen sille sovittelutoimistolle, jonka toimialueella hän asuu. Jollei aloitteen vastaanottanut sovittelutoimisto ota aloitetta käsiteltäväkseen, sen tulee viipymättä siirtää asia sellaiselle toimistolle, jolle se katsoo aloitteen käsittelemisen soveltuvan 1 momentin perusteella.

Jollei sovittelutoimistojen välillä päästä yksimielisyyteen siitä, mikä 1 momentissa tarkoitetuista toimistoista ottaa sovittelua koskevan aloitteen käsiteltäväkseen, aloitteen käsittely kuuluu aluehallintoviraston määräämälle sovittelutoimistolle, jos sovittelutoimistot sijaitsevat saman aluehallintoviraston toimialueella. Jos sovittelutoimistot sijaitsevat eri aluehallintovirastojen toimialueilla, määräyksen antaa sosiaali- ja terveystieteiden ministeri.

16 §

Sovittelumenettelyyn liittyvät sovittelutoimiston tehtävät

Kun sovittelutoimisto on ottanut asian soviteltavakseen, sen tulee:

1) nimetä asiaa sovittellemaan sellainen so-

rittävän valtionavustuksen kuittauksesta;

13) 31 §:ssä valtionapuviranomaisen oikeudesta saada tietoja toiselta viranomaiselta;

14) 32 §:ssä tietojen luovuttamisesta;

15) 34 §:ssä muutoksenhausta valtionapua koskevassa asiassa.

Edellä 1 momentissa viitatuissa säännöksissä tarkoitettuna valtionavustuksen saajana pidetään tässä laissa palveluntuottajaa ja valtionapuviranomaisena *Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta*.

14 §

Sovittelupaikka

Sovittelua koskeva aloite otetaan käsiteltäväksi sellaisessa sovittelutoimistossa, jonka alueella joku osapuolista asuu ja jossa sovittelu voi heidän olosuhteensa huomioon ottaen tapahtua joustavasti. Aloite voidaan ottaa käsiteltäväksi myös siinä toimistossa, jonka toimialueella rikos on tapahtunut.

Osapuoli voi aina tehdä sovittelua koskevan aloitteen sille sovittelutoimistolle, jonka toimialueella hän asuu. Jollei aloitteen vastaanottanut sovittelutoimisto ota aloitetta käsiteltäväkseen, sen tulee viipymättä siirtää asia sellaiselle toimistolle, jolle se katsoo aloitteen käsittelemisen soveltuvan 1 momentin perusteella.

Jollei sovittelutoimistojen välillä päästä yksimielisyyteen siitä, mikä 1 momentissa tarkoitetuista toimistoista ottaa sovittelua koskevan aloitteen käsiteltäväkseen, *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos määrää, mikä sovittelutoimisto käsittelee aloitteen*.

16 §

Sovittelumenettelyyn liittyvät sovittelutoimiston tehtävät

Kun sovittelutoimisto on ottanut asian soviteltavakseen, sen tulee:

1) nimetä asiaa sovittellemaan sellainen so-

vittelija, joka soveltuu tehtävään kokemuksensa ja henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella eikä ole esteellinen hallintolaissa (434/2003) tarkoitetulla tavalla;

2) hankkia sovittelua varten tarvittavat asiakirjat osapuolten suostumuksella poliisi- tai syyttäväviranomaiselta, tuomioistuimelta taikka muilta tahoilta;

3) huolehtia tulkin tai kääntäjän hankkimisesta, jos osapuoli ei hallitse sovittelussa käytettävää kieltä taikka ei aisti- tai puhevian tai muun syyn vuoksi voi ymmärtää sovittelussa käytävää keskustelua tai tulla ymmärretyksi siinä; *sekä*

4) sovittelun päätyttyä toimittaa *poliisi- tai syyttäväviranomaiselle* salassapitoa koskevien säännösten estämättä tieto sovittelun kulusta ja lopputuloksesta.

vittelija, joka soveltuu tehtävään kokemuksensa ja henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella eikä ole esteellinen hallintolaissa (434/2003) tarkoitetulla tavalla;

2) hankkia sovittelua varten tarvittavat asiakirjat osapuolten suostumuksella poliisi- tai syyttäväviranomaiselta, tuomioistuimelta taikka muilta tahoilta;

3) huolehtia tulkin tai kääntäjän hankkimisesta, jos osapuoli ei hallitse sovittelussa käytettävää kieltä taikka ei aisti- tai puhevian tai muun syyn vuoksi voi ymmärtää sovittelussa käytävää keskustelua tai tulla ymmärretyksi siinä;

4) sovittelun päätyttyä toimittaa salassapitoa koskevien säännösten estämättä tieto sovittelun kulusta ja lopputuloksesta *sovittelualoitteen tehneelle viranomaiselle tai muulle viranomaiselle, jossa sovittelua koskevan asian tiedetään olevan vireillä.*

20 §

Salassapito ja vaitiolovelvollisuus

Sovittelijan tai sovittelutoimiston hallussa olevien asiakirjojen julkisuuteen sekä sovittelutoimiston henkilöstön tai muun sovitteluasioiden käsittelyyn osallistuvan henkilön vaitiolovelvollisuuteen sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään.

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 14 §:ssä säädetään, sovittelutoimisto päättää tiedon antamisesta sovitteluun liittyvästä asiakirjasta, joka on sovittelijan tai sovittelutoimiston hallussa. Sovittelutoimiston oikeudesta antaa aluehallintovirastolle tieto salassa pidettävästä asiakirjasta on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 29 §:ssä säädetään.

Sovittelutoimistossa tässä pykälässä tarkoitetuista asioista päättää sovittelutoiminnan vastuuhenkilö. Muutoksenhausta tällaiseen päätökseen on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 33 §:ssä säädetään.

20 §

Salassapito ja vaitiolovelvollisuus

Sovittelijan tai sovittelutoimiston hallussa olevien asiakirjojen julkisuudesta sekä sovittelutoimiston henkilöstön ja muun sovitteluasioiden käsittelyyn osallistuvan henkilön vaitiolovelvollisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999).

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 14 §:ssä säädetään, sovittelutoimisto päättää tiedon antamisesta sovitteluun liittyvästä asiakirjasta, joka on sovittelijan tai sovittelutoimiston hallussa. Sovittelutoimiston oikeudesta antaa *Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle* tieto salassa pidettävästä asiakirjasta on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 29 §:ssä säädetään.

Sovittelutoimistossa tässä pykälässä tarkoitetuista asioista päättää sovittelutoiminnan vastuuhenkilö. Muutoksenhausta tällaiseen päätökseen on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 33 §:ssä säädetään.

23 §

Muutoksenhaku

Aluehallintoviraston tai sosiaali- ja terveysministeriön 14 §:n 3 momentin nojalla tekemään päätökseen sekä sovittelutoimiston 15 §:n 1 momentin, 18 §:n 2 momentin ja 19 §:n nojalla tekemään päätökseen haetaan valittamalla muutosta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

24 §

Sovittelutoimiston ilmoittamisvelvollisuus

Sovittelutoimiston on viipymättä ilmoitettava poliisi- tai syyttäjäviranomaiselle päätöksestään, jolla se on kieltäytynyt ottamasta asiaa soviteltavakseen tai keskeyttänyt sovittelun.

23 §

Muutoksenhaku

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen ja sovittelutoimiston tämän lain nojalla tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä.

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

24 §

Sovittelutoimiston ilmoittamisvelvollisuus

Sovittelutoimiston on viipymättä ilmoitettava *sovittelualoitteen tehneelle viranomaiselle tai muulle viranomaiselle, jossa sovittelu koskevan asian tiedetään olevan vireillä, päätöksestään, jolla se on kieltäytynyt ottamasta asiaa soviteltavakseen tai keskeyttänyt sovittelun.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos tulee tämän lain voimaan tullessa tässä laissa tarkoitetun palvelun tuottamista koskevan sopimuksen osapuoleksi aluehallintoviraston sijaan, ellei palveluntuottaja irtisano sopimusta sopimuskumppania koskevan muutoksen vuoksi. Irtisanominen on tehtävä viimeistään kuusi kuukautta ennen tämän lain voimaantuloa.